Mydlovs'kyi, S.
Kapral' Tymko

PG
3969
M895K3
1918

From the Collection
of the late

JOHN LUCZKIW

КАПРАЛЬ ТИМКО

АБО

що нас губить?

Народна мельодрама в 5-ох актах

І. МИДЛОВСЬКОГО.

ЦІНА 20 ЦЕНТІВ.

1918.
З друкарні „Свободи“ 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

KAPRAL'

КАПРАЛЬ ТИМКО

АБО

що нас губить?

Народна мельодрама в 5-ох актах

І. Мидловського.

ЦІНА 20 ЦЕНТІВ.

ЗБІРКА
ІВАНА ЛУЧКОВА

1918
З друкарні „Свободи“ 83 Grand Street,
Jersey City, N. J.

MAY 4 1984

PG 3969 M895 K3 1918

ДІЄВІ ОСОБИ:

ТАНАС НАГІРНИЙ,
ГАФІЯ, його жена.
ОЛЯ, їх дочка.
ТИМКО, капраль.
ВАСИЛЬ, вояк.
ПРОКІП ГОРІШНИЙ, війт.
МИХАЙЛО ШТУДЕРНИЙ, присяжний.
БАЛТАЗАР СКОРИЦЬКИЙ, писар.
ГЕРШКО, арендар.
МИКИТА ДЖУС, селянин.
ПАНЬКО КОБРІВ, селянин.
МИХАСЬ, парубок.

ДІВЧАТА, ПАРУБКИ, СЕЛЯНИ.

Діє ся в бережанськім селї.

ДІЯ 1.

(Сільська околиця. З правої сторони в глубині сцени керниця, з лївої сторони коршма.)

ЯВА 1.

ОЛЯ. (з коновкою коло керниці).

Спів 1.

Тужно серцю за миленьким,
Що десь в чужині
Пробуває і сумує
В далекім краї.
Ой коби той час вернув ся,
Як був враз зі мнов,
На чім сьвіт мені кляв ся
Присягав любов.
Ах чи так ще як давнійше
Споминає мене,
Чи та хвиля щасливійша
Пройшла в забутя...
Чи в чужині памятає,
Як го Оля любить!
Або з другою забавляєсь...
До серця голубить!...
О мій Боже милостивий
Він так не ділає,
Бо мій милий чорнобривий
Двох сердець не має!

О Боже! я тут забавила ся, а мати мусить вже добре чекати, щоб затопити, та воду приставити.

Бо-ж то так мило, так легко на серцю, коли хоч хвильку про Василя подумаю!.. (по хвили.) Гей, гей! скілько він разів тут менї сказав: люблю тя Олюню!... Скілько разів приглядалисьмо ся на себе — дивлячись в отсю воду... (приглядаєть ся водї). О мій любий Василечку — чи ти і спогадаєш, що я через тебе так помарнїла, — що туга за тобою, дорогий голубе, так мене змінила... (задумує ся).

ЯВА 2.

Оля і Гафія.

ГАФІЯ. Ти ту Олю? Та я вже за тебе і налякала ся. Думалам собі, що Бог знає, тобі приключило ся...

ОЛЯ. Нї мамо! Та щоби могло стати ся?... От, заговорилам ся з дївчатами тай тому і забарилась...

ГАФІЯ. Іди-ж дитинко до дому, та затопи. Я небавком верну ся, лиш погляну за батьком — бо сусїд має якусь орудку до него.

ОЛЯ. (відходячи). Добре моя мамко!

ЯВА 3.

Гафія сама.

ГАФІЯ. (дивить ся за відходячою). Тяжко і погадати, що з неї зробило ся!... Змарнїла, зсушила ся — та тільки і дише, як прийде яка вісточка від Василя, та і її поздоровить... (по хвили) Добрий був парубок той Василь; чесний і працьовитий... Та щоби хоч не змінив ся за той цїлий час! Бож він і много видів і богато знати мусить, та може не хоче на мою бідну Олю і дивити ся, а стане собі глядїти якої панї!... О, не дай Господи сего нещастя для моєї дитини, — верни його давнїйшого, а то її бідній прийшло би ся пропасти... (іде до коршми).

ЯВА 4.

Тимко і Василь (входять).

(Тимко одітий по військовому, — Василь по домашному).

ТИМКО. Но камрат! Ми юж цу гавз!

ВАСИЛЬ. Так брате! Подякуймо Богу, що по тяжкій і довгій розлуці вертаєм здорові до родини, де кожде місце, кожда річ згадує минувші, щасливі ґіта!

ТИМКО. Гальт, гальт, бо зрейтерую! Єй Богу, не можу зрозуміти, як тобі камрат можуть подобати ся ті бржидзкі штелюнґі! Таж ту все не так, як ся патрить!

Спів 2.

Яке чудне те село
І кватири вшицькі —
В Відни навіть не було
Хлївів, як ті бржицькі!
Нї комина, нї даху
Нїде не видати;
А віконця такі малі
Що аж темно в хатї!
Тут форшрифту не знайдеш
Нїде і на лїки, —
А в болото як зайдеш,
Пропав-єсь на віки!
Видно що самі рекрути
Реґлями не знають —
Сли тут навіть і будинку,
На дункель не мають:
Єще ґастгавз той уйде,
Фрейд можна справляти!
Жид, як капраль надійде,
Буде шановати!...

ВАСИЛЬ. О, не говори так брате! Правда що тут нема мурованих палат, але — засе ту всьо таке знакоме, таке щире!... Подиви ся Тимку: тут в тім мі-

сци збиралисьмо ся в неділї і сьвята щоби погуляти, та натїшити ся разом до волї. Ту — при сїй керници розмавляла Оля зі мною, а ту прощала ся заливаючи ся щирими слезами, коли судьба нас на довго роздїляла... І не витати-ж тих місць з радостию? О — так! сто рази — так!

Спів 3.

Родимий краю,
Село родиме!...
Вас я витаю
Місця любимі
Зеленї ниви
Лїси, могили!
Щасливі з вами
Днї м'нї уплили!
Мала хатино,
Стріхо старенька,
Мила родино,
Нене рідненька!
Вас повитати
Душа бажає, —
Більшої втїхи
В сьвітї не має!
І ти керничко
Сьвідку любови:
Витай сестричко —
Витай м'нї знову!
Скажи м'нї правду,
Скажи сьвятїйшу,
Чи я ще знайду
Любов давнїйшу?

ТИМКО. Доннерветтер камрат! Ти хиба шпасуєш! Бо чи-ж може ще тепер тобі сподобати ся тота ганс Оля, колись такі феш та шиковні дївчата бачив? Та-ж твоя Оля, до них, як комісшуг до екстраштіфлів!

ВАСИЛЬ. Слухай Тимку! Я тобі не бороню вихваляти твоїх нїмок, та чешок. — Коли вони так

сподобали ся тобі, так повертай назад до них! — — Але Олю з ними рівняти не позволю!

ТИМКО. Ого не так остро! Вже-ж відай забув до кого говориш! Габ ахт!...

ВАСИЛЬ. Твоє пановане, пане капраль, вже скінчило ся. — Попращай ся з ним. — Досить накривдував ся ти в війску, но тепер вибий собі те з голови, тепер ми рівні!...

ТИМКО. (спускає з тону). Но, но! Вже і розсердив ся. — То-ж я так тілько шпасіровав!... (до себе). Піжди рекрутське ухо! Побачим!

ЯВА 5.

Ті, Танас, Гафія і Гершко.

ТАНАС. (виходячи з корчми). Ти стара, як влїзеш, все менї забаву перервати мусиш. Бувай здоров Гершку, небавком верну ся!...

ТИМКО. Та-ж то Танас і Танасиха! Ґріст діх Ґотт! старий, сервус стара!

ГЕРШКО. А, ві ґетс Тимку — як ся маєш Василь? Вус зег іх? То Тимко, пан капраль?

ТИМКО. Сервус, сервус!

ГАФІЯ. (приступаючи до Василя). Здоровий був Василю! Богу хвала щось вернув щасливо. То-ж то утїха буде, як Оля дізнає ся!...

ВАСИЛЬ. Чи вона здорова — чи весела! Скажіть пані матко, чи мене памятає?...

ГАФІЯ. Чи тебе памятає? І ти ще питаєш? Ходи, ходи зі мною!... Тож то ся утїшить... Або нї. Чекай!... Я її нїчого не скажу, а тут приведу. То-ж то буде радість , як тебе побачить! А як ти викраснів синку, який панський зробив ся, щобим і не спізнала!... Чекай, чекай хвильку, я зараз поверну...

ГЕРШКО. Ну, що там чувати ін дер Вінерштат! Як там моє шваґер, гандлює з бики. А він до мене раз писав, що там був великий крах. Ти чув що за крах?

ТИМКО. Но, дас гейст зо... я!

ТАНАС. А се що той крах?

ГЕРШКО. Шваґер менї писав, що великий шпекуляцій не удала ся і через те богато людий застрілило ся. Ну знаєте?

ТАНАС. То се той крах?...

ТИМКО. Но я, там в Відни по форштатах дуже ся забивають.

ОЛЯ. (за сценою). Василь, мамко, де він?

ВАСИЛЬ. О дорога Олю!...

ЯВА 6.

Ті, Оля і Гафія.

ГАФІЯ. Я і не видержала а все сказала...

ОЛЯ. Яка я щаслива Василечку, що тебе бачу! Ти не знаєш як менї без тебе було сумно — як я за тобою все тужила.

ВАСИЛЬ. Дорога голубко, як змарнїла!...

ОЛЯ. То через тебе мій соколе!...

ЯВА 7.

Ті, парубки і дївчата.

ОЛЯ. Здоров Василю, як ся маєш Тимку — витайте, щосьте до нас загостили.

ВАСИЛЬ. Витайте братя, здорові дївчата. Спасибіг, що о нас не забули, та так щиро нас приймаєте.

ТИМКО. (придивляє ся Олї). Та Оля справдї гарне дївча... Василь має рехт що її любить.

ДЇВЧИНА. Який з того Тимка красний парубок? А як йому в тій одежи гарно!...

ПАРУБОК 1. Та скажіть нам, що там в сьвітї чувати? Ви бо богато видїти мусїли.

ТИМКО. Що богато то є ріхтіґ! Було ся в дейтшлянді, в венґерлянді...

ПАРУБОК. Та чи то правда, що ті нїмцї то самі пани?

ТИМКО. Но я! Не тілько нїмцї, але і венґри —

то вшицько пани... кождей німець або і венґер на селї — то курить люльку і пє пиво!... А які дївчата — такі вам як динї — а вбирають ся в будний день, гей твоя дочка Гершку в шабас.

ТАНАС. То-ж з тобою мусїли не дуже заходити ся, звичайно, як з мужицьким сином.

ТИМКО. Вас альтер? Хи-баж ви не знаєте, що капраль в війску значить?

Спів 4.

Капраль має поважанє
В капітанів, в офіцирів,
А його бефель узнанє
В фрайтрів і простих жовнїрів!
Чи то хами, чи маґнати,
Най хоч раз хто з них не стане
На його слова зважати —
Зараз штрофунок дістане!
Або коли вчені люди,
Що зовуть їх фрайвілїхи,
Не встають як капраль будить,
Нема вже для них потїхи.
Гайда зараз в рапорт з ними
Перед пана капітана,
А стають в сей час малими
І спускають з тону пана!

ТАНАС. Табо-ж ти і розмовити ся з ними не потрафив — тож як міг заходити ся?

ТИМКО. То є ріхтіґ, що не умів, але хто зістане капралем, той ґляйх говорити мусить по нїмецьки, як ся патріть!

ПАРУБОК 1. Щасливий ти Тимку — що так всїляко виучив ся, нїхто тебе в поле не виведе, нїхто не змудрує, а нас, хто і не захоче, то ошукає. — А до панів нам неученим і не приступай.

ВАСИЛЬ. Чи мислите, що той, що свою мову калїчить, то вже і мудрійший від других? О нї, братя, — бачив я людий всїляких, бачив і учених, що всї

школи перейшли, а до нас так красно по нашому говорили, щобись і не спізнав. Не той братя мудрий — що язиком на всякий спосіб меле — а той, що хотьби тільки по свойому, а красно та розумно говорить.

ТИМКО. (до себе). Проклятий рекрут!

ТАНАС. Та то правда, що у нас, як хто розумно по свойому заговорить, то більше пошанують його чим других — але тілько між своїми... Але як стане з панами заходити ся, то вони шанують більше такого, хто до них по панськи заговорить.

ВАСИЛЬ. Не слухайте того! Вони тільки сьміять ся з такого знімченого або спаношеного хлопа. Бо-ж то так як та виучена сорока, що сама себе не розуміє — а тільки до сьміху приводить, як зачне буцім то по ученому скреготати...

ГЕРШКО. Як той Василь добре говорить. Вже то такой правда, що ліпше жид, як жидівський поляк.

ОЛЯ. То-ж то я рада, що ти собі Василечку мови не змінив — а тобим тебе була і не зрозуміла навіть.

ПАРУБОК. Не нам то неученим судити, хто розумнійший... Та ми сего і не розберем.

ДІВЧИНА. Та правда, що не нам. — От скажіть лучше, чи і там так веселять ся як у нас, та чи танцюють там коли?

ТИМКО. Но там маєш сем розличнії фрайдунки. Але танцюють тільки по панськи.

ДІВЧИНА. І ти також з ними танцював?

ТИМКО. Фрайліх. Послухайте!

Спів 5.

По менажі у нєдзєлю,
Давши кабат викрейдоваць,
Вберусь, як стоїть в бефелю
І далєй на фрейд танцоваць.

Штерни сьвітять вже з далека,
Уси моц нафіксовані.

При боці голька з легенька
Машерує — як та напі. (2 рази).

Нехай ся ніхто не важить,
Ображати наші дами!
В дорогу цивіль не влазить,
Анї зачне з камратами!

Бо тодї спізна що має,
До чиненя з вояками
Довго нас попамятає
Зрейтерує з плейзурами? (2 рази).

ТАНАС. Та і ти також бив ся з тими цивілями?

ТИМКО. То сє вє! Го, го! нераз то ішло не на шпас. Раз цум байшпіль, а було то, бачу, в якийсь німецький фештаґ, вийшов я на шпацер; гень вайт, аж за місто, де то на деревляних конях їздять. Іду собі — аж ту ся цивіль зі мною зачепив. Я як не вийму шаблї, як не стану його плейзеровати то сюди, то туди, то по руках, то по фусах — на всї зайти. Дивлю ся, а то ціла тьма люда нас обступила, — бачите, щоби свого камрата боронити! Ов зле кепсько! Я виджу, що не спас, тай кажу: Пани цивілї: пардон! а нї, то вшицьким смерть! Но і була фріде!

ПАРУБОК. А тобі за се нїчого не було?

ВАСИЛЬ. Нїчого — тільки всадили на три місяцї до тюрми. (всї сьміють ся).

ТИМКО. (до себе). Варт ду баґаже! Научу я тебе — як мене на сьміх виставляти!

ГЕРШКО. Ну що то шкодить! То кождий добрий вояк мусить сидїти в штокгавзї.

ТИМКО. Маєш рехт, Гершку! Ґіб шнапс! Або нї — чекай! Ходїм камрати до ґастгавзу, то і вас почестую.

ДІВЧАТА. А нам пора розійти ся. Добраніч парубята — веселїть ся здорові. (Дївчата розходять ся, парубки за Тимком ідуть до коршми).

ЯВА 8.

Василь і Оля.

ВАСИЛЬ. (дивить ся за Тимком). Хвальцун дурисьвіт.

ОЛЯ. Лиши його, він тобі ще щось злого зробити готов.

ВАСИЛЬ. О досить вже надоїв ми в війску. Хорони Боже від таких наставників.

ОЛЯ. Подякуй Богу, що всьо вже скінчило ся, Та і я горячу молитву Йому винна, що тебе, мій голубе, такого розумного менї вернув. Василю! чи любиш ти свою Олю ще, як давнїйше?

ВАСИЛЬ. О моя зірничко! Поспитай то сонце, сей сьвіт красний, сю керничку, повірницю мого щастя, а вони тобі посьвідчать, чи є для мене хто милїйший від тебе!... Житє моє, душу віддавбим за тебе — а ти мене питаєш, чи я тебе люблю? Люблю тя люблю! По тяжкій розлуцї, тисячі раз ще більше. Ти плачеш, мій сьвіте?!

ОЛЯ. То слези щастя — о щоби не змінили ся? (тулить ся до него).

Спів 6.

Дует.

Як два серця ся кохають,
Все никне з очий!...
На журбу всю забувають,
На сьвіт на людий! (2 рази)
І лиш разом хтїлиб жити
І пуститись в сьвіт,
З собов тільки голубитись,
Лиш на себе зріть.

Тодї сьвіт їм божий раєм,
Палатою хатина.
Вік цїлий пливе ручаєм,
Мов одна година!

І так літа за літами
Скоренько минають.
І мов за зьвіздами
Чудним блеском сяють!

(Кінець І. дії.)

ДІЯ 2.

(Коршма — Гершко сидить за шинком, — Тимко при столі, коло него фляшка і келїшок.)

ЯВА 1.

(Тимко і Гершко).

ТИМКО. Та Оля гарна дівчина. Вже то і менї вона подобала ся. Але щож, коли Василь влїз її в голову, гей файнд до лянду — і тяжко його буде вибатайлювати. Гм, той Василь все ми влазить в дорогу!... (по хвили) Коби-ж то вона мене полюбила. Ей, то-ж то би був фрайдунок для мене. Га, га, га — а Василь би пукав зі злости!... Е вас! мус моєю бути! — Чи-ж то я вже одну дївчину камратам відобрав, хоч були більші штудери як Василь. Гей Гершку, ґіб шнапс!

ГЕРШКО. Я дістав тепер фейн горівку: правдива капральська! (наливає).

ТИМКО. (пє) Брр! Іст ґут! (наставляє — Гершко наливає другу).

ГЕРШКО. Ге, ге, правда, що навіть у Відни такої не дістанете!...

ТИМКО. (до себе) От може Гершко подасть яку раду... (голосно). Слухай Гершку, порадь менї...

ГЕРШКО. Ну що я маю радити?

ТИМКО. Бачиш, я ся люблю...

ГЕРШКО. Ну, яка ту рада? Най бог помагає.

ТИМКО. Шпасируй здоров! Я люблю Олю Нагірнячку — та хотївбим з нею женити ся...

ГЕРШКО. Ну, чомужби нї — або чи то один віддавав ся...

ТИМКО. Та ба — але як се розпочати...

ГЕРШКО. Овва, нішт а ґройсе кунст! Танас дати кварту горівки — унд шойн!...

ТИМКО. Но я — то є ріхтіґ! Але — коли бо дївчина любить Василя.

ГЕРШКО. Ну, то треба так зробити щоби Тимка любила...

ТИМКО. Гір іст ебен галь фатоль! Ех, щоби як Василя позбути ся!... Слухай Гершку, той Василь — то ферфлюхте ваґабунд!...

ГЕРШКО. Вже то правда що він кепскі чоловік... Він менї дуже не сподобав ся... То такий йому... дурний ґой! Не тільки що сам у мене не напє ся, але ще і другим відмавляє... Нї, а що йому до того — пощо він має мішати ся до мій інтерес? Чи то він тутки війт — чи може ксьондз який? Ой, ой — а щоби то було — нехай Бог боронить — як би він ту був війт?...

ТИМКО. Хто — він сей — сей рекрут?! — Го го, не дочекає того!

ГЕРШКО. Знаєш що Тимку — я бим тобі порадив, як його позбути ся — но за фатиґу — я мушу в той інтерес також щось дістати...

ТИМКО. Говори, говори — дам, що схочеш!

ГЕРШКО. (оглядаючись). Мусим його до арешту дати!

ТИМКО. (урадований). До арешту?! Ой коби то коби!... Га — але як?

ГЕРШКО. Дай руку — що нікому не будеш сказати!...

ТИМКО. (подає руку). Не бій ся Гершуню... — Даю капральське слово, що нікому не скажу!...

ГЕРШКО. (тихше). То-ж слухай: Завтра є ярмарок в місті — війт наш також їде — і не верне аж під вечір на ніч. У хатї не буде нікому!... (усьміхаючи ся). Коби тодї можна, (показує назад як би що брав під паху). Ну, та ти вже знаєш?... так... пійти собі до війт

на гостину!... А він також його приятель!.. Потому як зачнуть шукати — та знайдуть що у Василь на стрих — будуть зараз його собі звідси взяти...

ТИМКО. Що? я мав би красти? Нікс з того! А нуж дізнали би ся?

ГЕРШКО. На що мають дізнати ся? Не бій ся, я вже то так зробив би, що все було би добре; — а річи то — такой зараз куплю...

ТИМКО. Ні, ні, ес ґет ніхт, — не хочу!

ГЕРШКО. (відходить до вікна). Ну, як собі хочеш, — що мені до того?... А тепер ша! — одно слово — бо іде Василь.

ЯВА 2.

Ті і Василь.

ВАСИЛЬ. Здоров Тимку — як ся маєш. Гершку? Чи не було старого Нагірняка?

ГЕРШКО. Ні, нині ще не було! (Василь хоче іти).

ТИМКО. Чекай камрат! Напий ся келїшок, я заплачу!

ВАСИЛЬ. Спасибіг! Я присяг, що не буду пити до самої смерти!

ТИМКО. Ну, я гальт і не хочу, щоби ти „до смерти" пив. Но хтож би то і пив до такої бржицькой. — От напий ся цум байшпіль до Гершка.

ВАСИЛЬ. Не жартувавбись собі зі сьвятих річей!... Гершкови не дивувавбим ся, наколи би говорив такі дурниці, але ти християнин — та посьмішкуєш ся з сьвятої присяги? Вір ми Тимку — що то дуже погано!

ТИМКО. Е, вас кіммерт міх дас ан? Вже то я знаю що говорю — і не потребую на те твого ерлабунку! Як хочеш — то іди учити хамів, а мене лиши — бо як зачну учити, то не буде шпасу! (грозить Василеви).

ВАСИЛЬ. Не горячи ся так Тимку, бо від твого гніву анї не іспрaвлю ся, анї не злякаю ся. Та хоч

дуже мені прикро, що відкидаєш мої добрі ради — але і не накидаю ся. Коли добрі слова тобі не влад, так бувай здоров — та опамятай ся, бо ґаздісвтво твоє упаде і сам небоже знищиш ся таким житєм!.. (відходить).

ЯВА 3.

Ті без Василя.

ТИМКО. Га проклятий коміскнопф!... Пожди, научу я тебе, попамятаєш Тимка доки жити будеш!...

ГЕРШКО. (підходить до Тимка). Ни — і що-ж Тимку? Чи і тепер ще не схочеш моєї ради услухати?...

ТИМКО. Нині, за годину, мушу з ним уладити ся!...

Спів 7.

Присягаю на все в сьвіті
Що ся люто відомщу!
За зневагу понесену,
В десятеро відплачу.
Нехай кара на мене спаде,
Нехай ясний грім забє!
Я зневаги не дарую
Відбере він за своє! (2 рази).

Най до чорта забираєсь
Щоб не бачив його сьвіт —
Зі мною більше не стрічаєсь,
Коли хоче ще прожить.
Бо клянусь на день білий
На капральську мою честь,
Гірка доля його чекає,
Страшна буде моя месть! (2 рази).

(відходить).

ГЕРШКО. (сам). Іх габ ін шойн! Добрий ґе-

шефт... Епес ґеферлїх абер ман мус шпекулїрен!... Не хотять пити горівки — то з чого я буду жити?...

ЯВА 4.

Гершко і Танас.

ТАНАС. Здоров Гершуню! Іду я з хрестин — та повернув троха до тебе. Ой випостив ся там, випостив!... Запросили бач в куми — та коби хоч келїшком почестували. А то нї — та нї! — Що ті люди тепер не вимишлюють? Господи, то правдиве Твоє наказанє... Не той то вже сьвіт, Гершку — нї. Тепер вже і в гостину іти — бігме не варта!... От дай кватирку, бо менї аж слина в ротї сохне.

ГЕРШКО. А гроші є?

ТАНАС. Та то вже до нашого рахунку будь ласка записати...

ГЕРШКО. Що, до нашого рахунку? Там вже тілько є, що порахувати не можна — а коли я гроші дістану?

ТАНАС. Не бій ся любоньку, не бій, вже ти від мене кривди не будеш мати.

ГЕРШКО. Я знаю, що ви ретельний чоловік, а такой вже не дам... бо... бо в нас тепер таке сьвято, що не можна боргувати.

ТАНАС. Нї, не сьвято, а такой дати не хочеш.

ГЕРШКО. Ну такой правда, що не хочу — бо ви вже менї страх богато винні. А звідки ви будете гроші взяти, щоби менї заплатити?...

ТАНАС. Бій ся Бога, Гершку — хоть одну кватирку — бо прийде ся умерти...

Спів 8.

Арендарю батьку мій!
Дай ми ся напити,
Поборгуй ще днесь гіркої,
Щоб горло скропити!

Бо в сивусї щастє рай
Дай кватирку дай ще дай. (2 рази).

Завтра заплачу гуртом
Нинїшне, давнїйше,
Лише не збувай жартом,
Наливай скорійше!

Бо в сивусї щастє-рай,
Дай кватирку дайже-ж дай. (2 рази).

Житє моє ти віддам,
Душу, тай все майно,
Лиш повір моїм словам
Дайже-ж — не ховай-но.

Бо в сивусї щастє-рай
Дай кватирку, дайжеж дай. (2 рази).

ГЕРШКО. (наливає і співає).
Що я маю так дати?
Горіфка коштує!
Як всї схотять так взяти,
То я збанкротує.

ТАНАС.
Бо в сивусї щастє-рай,
Дай кватирку, дай-но дай. (2 рази).

ГЕРШКО.
(разом).
Як всї стануть дармо пити,
То з чогож я буду жити?
Ай вай — ай вай
То з чого я буду жити.

Ну знаєте що Танас? Ви тілько вже менї винен, що мусите цїлу хату спродати, аби все заплатити. Але напийте ся горівки!... (наливає).

ТАНАС. (пє і співає).
Без сивухи не мож жити —
Треба вмерти — або пити!...

ГЕРШКО. От знаєте що Танас? Але на здоровлє ваше! (наливає і пє, потім дає Танасови). (Входить двох селян і сїдають при другім столї).

МИКИТА ДЖУС. Ану-но арендарю — дай нам кватирку — а доброї.

ГЕРШКО. (іде до шинквасу і подає). Добрий день вам пане Микито... як ся маєте Кобрів — (вертає назад). Видите Танас: На що ви маєте продати хату кому иншому?... Продайте мені — а я вам буду дати ще по дві кватирки шабасівки через цілий місяць.

ТАНАС.

Гріє, палить і морочить,
Без сивухи не мож жить!...

ГЕРШКО. Но чи згода?...

ТАНАС. Та бо я маю жінку тай дитину. А що-ж би вони тогди робили?...

ГЕРШКО. (наливає). На що ви хочете вашу дитину дати за Василь?... Василь має тілько хату, тай трошки гроший, що з війска приніс — а вашу Олю любить Тимко — той капраль — а він богатий — має ґрунт — коні, воли, корови, та і вам місце буде і стару до себе возьме...

ТАНАС. Та бо Оля любить Василя!...

ГЕРШКО Е що любить — вус ґейст любить?! Послухайте мене Танас. Василь шлюбовав від горівки. — Як ся оженить з вашою Олею, то і вам заборонить горіфки пити. А Тимко мені казав — що як би ся оженив з вашу дитину, то буде вас так любити, що будете в горіфку плавати.

ТАНАС. (урадований). Плавати.

(співає). Ой сивуха то ми рай!
Дай кватирку дай ще дай!

ГЕРШКО. Ні не дам! Перше кажіть, що буде з хатою?

ТАНАС. Дай, дай, — та зроби як хочеш!

(співає). Без сивухи не мож жити,
Треба вмерти, або пити!

ГЕРШКО. Сруль — ґей унд ріф ден ґойшен шрайбер — фін ді андере штіб... (затирає руки, в сторону). А ґіт ґешефт! Цвай феґел ауф айнен шус!...

ЯВА 5.

Ті і Скорицький (входить бічними дверми)

ГЕРШКО. Пане писар! Танас хоче продати свою хату. Сідайте — та зробіть документ!... .

ПИСАР. (сідає і пише).

ТАНАС. (співає):

Той жиє — хто вміє пити,
Хату продам — буду жити...

ГЕРШКО. Пишіть так: Я нисше підписаний Танас Нагірний, продаю за 129 зр. заґе: сто... зр., котрі від Гершка Ґольдфіш рихтельно дістав, мою хату під ч. 26 з ґрунтом — коровою одна штука і мала бик — гусьми, курми і всіми господарськими знарядами...

ТАНАС. Що!? На то я не годив ся!...

ГЕРШКО. Та на що вам плуга або борони, коли не будете мали що орати.

ТАНАС. (наливає, пє і співає):

Без сивухи не мож жити,
Треба вмерти, або пити...

ГЕРШКО. Ну —тепер дайте хрестик (втискає Танасови перо до руки — робить знак хреста). А тепер ходіть ви люди яко сьвідки. (до селян). Як ся називаєте ґазди?

1. СЕЛЯНИН. Микита Джус...

ГЕРШКО. Ви пане Микита дайте хрестик. (Микита робить знак) А ви як?

2. СЕЛЯНИН. Панько Кобрів.

ГЕРШКО. Панько Кобрів (робить знак) — так! Напійте ся горівки...

ТАНАС. (співає):

Гріє, палить і морочить,
Без сивухи не мож жить! (засипляє).

ГЕРШКО. (Ховає папір). Габ ін шойн!... Вже мені не вимкне ся!...

Кінець II. дії.

ДІЯ 3.

(Сільська хата. — Оля сидить задумана — і часто поглядає через вікно — Гафія пряде).

ЯВА 1.

Гафія і Оля.

ГАФІЯ. Ти знов сумна Олю? Що тобі не достає?

ОЛЯ. О мамцю дорога! Щось на серцю так тяжко — що навіть не знаю — як се розібрати... Василь так довго не приходить — а він вже повинен бути... Щоби яке нещастє йому не стало ся... Бою ся щоби Тимко йому що злого не зробив. Вони так ненавидять ся!... Вчера мамко здибали ся з собою: Тимко говорив з парубками щось про образи — та сказав сьміючи ся що не поклав би жадного сьвятого над своєю головою, бо би міг ще в ночи увірвати ся — та його побити. Всї в сьміх а Василь зачав йому докоряти: що не шанує сьвятощів, та що такі дурниці повинен для себе задержати а не робити між людьми соблазни. — На те Тимко так ся розсердив, що аж страх казати. Та булоби прийшло між ними до бійки, як би я не розрадила Василя, щоби дав спокій. Тимко зачав відказувати на нього такими словами — що аж земля та серце здрожало, а я взяла Василя за руку — та відтягнула з того місця...

ГАФІЯ. Не бій ся дитинко! Василь відьважний та сильний парубок, не дасть собі нич від Тимка зробити. (по хвили). Чи батька не було дома, моя дитинко?

ОЛЯ. Видите мамко, забулам і сказати. — Розказуючи про своє горе — вилетїло се менї з голови; — Тато прийшли до дому такі щось маркотні, та блїді, що я погадала собі, чи не слабі вони? А вони на те: О нї, моя дитинко, не слабий я... Потому поцїлували мене в голову — тай заплакали... а так тяженько, що і менї слези поляли ся. А потім зараз десь вийшли, не сказавши вже більше нїчого...

ГАФІЯ. (до себе). Чи не притрафило ся йому що злого?... Вже-ж то і я зауважила, що від вчера, як прийшов з коршми трохи підхмилений, навіть словом не відозвав ся до нас... (голосно). Заткай но Олю, вікно яким платком... бо на дворі щось похмарило ся, тай вітер сильно дує!...

ОЛЯ. Щоби та буря хоч нас оминула — бо мені серце моя мамко щось дуже не доброго віщує.

ГАФІЯ. Не бій ся дитинко! Нічо нам при божій ласці, не стане ся злого. (Гладить Олю по лици). От пійди но Олюню до городу, та нажни, заким дощ пустить ся — буряну для корови — а при праці, все лихо промине... (Оля бере серп і відходить).

ГАФІЯ. (сама). Насильно укрилам ся перед Олею — бо і моє серце чогось неспокійне... Нині у нас на шопі пугач так сумно запугукав, а се не добра ворожба... Не дай лиш Боже чиєї смерти... Коби тілько скорше старий повернув то не булоби так лячно, як самій... О Боже — він часто тепер забуває ся, а був то колись працювитий чоловік... (задумує ся). Як наше майно нищить ся, як топить ся в горівці давнійший добуток.

ЯВА 2.

Гафія і Гершко.

ГЕРШКО. Як ся маєте Гафія? Чоловік нема? Я маю з ним інтерес!...

ГАФІЯ. (холодно). Нема. — (до себе). От, — злодій нашого щастя...

ГЕРШКО. А де-ж він пійшов?

ГАФІЯ. Таж ти ліпше знаєш, бо ся дуже з ним заприязнив.

ГЕРШКО. Ну що я тому винен, що він любить горіфки? А Василь не був?

ГАФІЯ. (зі здивованєм). А тобі на що Василя?

ГЕРШКО. Як то на що? Пив, тай не заплатив — а тепер не показує ся.

ГАФІЯ. Не правда нехристе! Василь шлюбував, Василь не пє твоєї парухи!

ГЕРШКО. Ой, ой чому не пє, щоби так всї пили...

ГАФІЯ. (в сторону). Га, Боже, воля твоя сьвята.

ГЕРШКО. Ай вай, а хто то вікна так повиштуркував?...

ГАФІЯ. (змішана). То... то... скотина — наша корова...

ГЕРШКО. А то мале бик — від тої сивої корови — чи вже велике — нівроку — виросло?...

ГАФІЯ. Я його вчера продала.

ГЕРШКО. Що?! як то продала — як ти сьміла продати, коли то моє бик. Я маю від Танас документ, що то моє бик, моє хата, моє корова, моє гуски, моє курки... Я вам позволив в мою хату мешкати — а ви менї мій товар будете продати. — То рабунок, то ґвалт!... Де Танас! Я вам буду зараз відси викинути. (Зі злостию вибігає).

ГАФІЯ. (сама). Га, тепер розумію — для чого Танас був такий мовчаливий... Господи, до того вже прийшло, що ми вже не в власній хатї, а працюєм для нехриста-жида? О Боже, за що нас так тяжко караєш?...

ЯВА 3.

Гафія і Тимко.

ТИМКО. Сервус стара! Маю до вас дїло: Чи Олї нема?

ГАФІЯ. Нї на городї. (до себе) Чого би він хотїв?!

ТИМКО. Но то ґанц ріхтіґ, що її не застав-єм, бо перше мушу від вас ерлябунок мати!

ГАФІЯ. Яке-ж в тебе дїло до мене?

ТИМКО. От, по що тут довго блукати манївцями? Скажу від разу — що мене тут гальт привело! Послухайте:

Спів 9.

Гей, від збруї серця стигнуть,
А від кулї люди гинуть!
При дївчинї чорнобривцї,
Тратять волю свою хлопцї.

Я-ж по сьвітї наблукав ся,
Куль і збруї не бояв ся,
Як побачив дївча гарне,
Для неї дав бим житє марне!

Давбим душу, давбим долю
Давбим все за вашу Олю,
За її гарні чорні брови,
Давбим „шаржу" без намови.

Гей, чи капраль, чи ґефрейтер,
Вшицько без неї дутка варте,
В неї рекрутом яб покірно
Служив аж до смерти вірно!

Зо, зо панї матко! Я люблю Олю — та хотів бим з нею женити ся...

ГАФІЯ. Бог з тобою Тимку! Для Олї є вже чоловік!

ТИМКО. Я то вшицько знаю як ся патрить! Але послухайте мене Танасихо: Василь вас тілько впровадить в нещастє! Доки він був уцтивим парубком, но — то і я не мав нікс пржеців тому — і був бим гальт відступив... Але я люблю Олю, та не хочу, щоби вона з ним вік свій потеряла. — Василь бо тепер став ся ферфлюхт ваґабунд! З ґастгавзу не вилазить, та чув-єм що заходить там з жидом в бардз нечисті каншахти... От і тепер мельдував Гершко, що має до него якусь пильну справу!... То-ж не тілько, що протратив весь шпарунок, що приніс з війска — але чую, що наборг зачав вже брати... А вшицько що з того буде — самі здорові знаєте.

ГАФІЯ. Се не правда! Ви всї в змові. Він нїколи такого зла не допускав ся!

ТИМКО. Ну вірте — або і ні —то ми гальт алєс айнс! Але чую, що з вами не дуже фест стоїть!... Старий пє — а не платить! Небавком прийдесь і вам пустити тут жида — щоби в ґаздівстві вас злюзував...

ГАФІЯ. Так що-ж? На жебри не пійдем! Будем працювати, тай не загинем...

ТИМКО. Я того не кажу, але коли любите свою Олю — то не схочете, щоби вона в комірнім поневіряла ся... Я досить богатий, ґаздівство є як ся патрить, то і для вас знайшлаби ся там кватира — щобисьте супокійно та без фрасунку жили!...

ЯВА 4.

Ті і Оля (вбігає).

ОЛЯ. Мамко люба! Війта обікрали — всьо йому забрали злі люди... Тепер перетрясає він з десятниками хати — чи якого сліду не найде...

ТИМКО. (в сторону). Ага, зачинає ся вже баталія!

ОЛЯ. (спостерігає Тимка). А, Тимко ту?...

ТИМКО. У вас в селї від якогось часу, щось дуже гальт взяли ся до того заробкованя!...

ОЛЯ. (оглядає ся боязливо). Тата нема?...

ТИМКО. Що-ж ти Олю так штивно мене пантруєш? Чи боїш ся мене?

ОЛЯ. Нї, але ти мене вчера так налякав, що чогось менї страшно, як тебе побачу...

ТИМКО. Не бій ся душко — нїчо тобі не стане ся, — ох, щоби я дав гальт за те — щоби ти мене не лякала ся...

ОЛЯ. Я тебе і не лякаю ся — як ти так, як тепер говориш. Тільки бою ся — коли ти з Василем так як вчера свариш ся, бою ся, щоби коли собі ще що злого не зробили...

ТИМКО. (в сторону). Доннер веттер!... Тілько Василь її все на гадцї! (голосно). Видиш люба Олю — я бим йому нїчого не казав. Але по щож він так все хвалить ся — будьто би був прав, коли я добре знаю, що він нас всїх тілько обманює... От і тепер,

хто знає що робить. — Може добре коло варґатої Парані ходить на шильдваху — а тебе обдурює, що любить над всїх...

ГАФІЯ. (до себе). Сама не знаю — як маю о тім думати!...

ОЛЯ. (видивившись на Тимка). Що ти сказав Тимку?! О нї, нї! Ходїм мамко напротив тата, бо тут в хатї так душно!...

ТИМКО. Початок добрий — нур лянґзам, а дійдем до цїли!

ЯВА 5.

Ті, війт, присяжний і писар.

ВІЙТ. Вибачайте — коли моє нещастє і вас також трафить! Не знаєте де Василь?

ГАФІЯ. Василь! Пійшов до міста на купно.

ВІЙТ. Га на купно!... Ой накупив много — тілько, що без гроший!...

ОЛЯ. Що ви говорите?! то лож!...

ВІЙТ. О нї дитинко! На нещастє твоє не лож... Перетрісаючи хати, зайшлисьмо і до Василевої! Видїв я добре, як стара мати поблїдла, коли довідала ся — чого ми прийшли. Однак не прийшло се нікому і на гадку, щоби то була Василя справка. — Перетрісалисьмо — от так — тілько для виду, аж на сподї знаходить писар мою бекешку, закенену поміж стріху — та прикриту старанно гороховянкою... Подумавєм собі: Богу дякувати, маю вже свою працю — та нуж перетрясати цїлу хату... Але що-ж, не дурний, не зіставив нїчо в дома... Ще лиш пізнав-єм кавалок з пошевки... десь аж на сподї скринї, та і пірє, котре зараз взяв-єм...

ПРИСЯЖНИЙ. І хто би то сподївав ся по такім честнім парубку такої огиди... А стара що то тільки в церкві все сидїла — як вона красно відпирала ся, та удавала, що нїчо не знає...

ТИМКО. Яж вам не мельдував, що той Василь великий шпіцбуб!...

ПРИСЯЖНИЙ. Але-ж бо то і штудерний! І хто би то поміркував!...

ВІЙТ. Не теряймо часу дорогого. — Може ще зможем його в місті перехопити, та віддати під суд людський...

ТИМКО. Чекайте пане вуйцє, я вам допоможу!

ЯВА 6.

Оля і Гафія.

ОЛЯ. (як би пробудила ся зі сну). Мамо, що се було?... чого ті люди хотіли? Чи мені причуло ся? Василь?... Василь мав би красти? О ні, се лож!... Завзяли ся злі люди, щоби нас погубити!... Га де він тепер, скажіть, де мій сокіл дів ся? Ходім, ходім мамко за ним пошукати!... (хоче іти).

ГАФІЯ. (задержує Олю) Успокій ся Олю!...

ОЛЯ. Пустіть, пустіть мене! Я мушу його остерегти. Ох, бо його возьмуть — замкнуть в кайдани! Погляньте лиш мамо, як їм спішно дуже!...

ГАФІЯ. Господи, що з нею стало ся?...

ОЛЯ. Цитьте, цитьте мамо. Він чистий, невинний!... Я його обороню!... Лиш на правці пійду, полечу стрілою, щоби їх перегнати!... (вибігає).

ГАФІЯ. Доню моя Олю! Підожди, що ти робиш!...

Кінець III. дії.

ДІЯ 4.

(Ліс. — По заду дорога в гору, злучена над деброю містком. Пізний вечер).

ЯВА 1.

(Оля і Гафія сплять на мураві між деревами).

ГАФІЯ. Спи спокійно дитинко люба!... Най тя ангел божій своїми крильми хоронить... Той сон тебе

укріпить! А тобі сил, тобі здоровля треба, бо то одно богатство, що нині нам лишилось!...

Спів 10.

Чи-ж я погадала, о бідна дитинко,
Чи-ж мені хоч снилось о такій судьбі,
Що не будем мати де пробути днинку,
По людях тулитись в тяженькій журбі...

Такого нещастя чим ся сподівала —
Колим тя плекала — тулила к собі,
Як-єсь по лісочку цьвіточки збирала,
По полї лїтала, гуляла в саді.

Ах деж ся поділа та днина щаслива,
Як-єсь уквітчана цьвітами в гаю,
У церкві пишніла, мов пава красна,
Роскішна, і гожа мов днина в маю.

Чому-ж люта буря крила розпустила,
І страшні громи на нас навела,
Дївоче серце тяженько зранила —
Із хати прогнала, прогнала з села?...

О, Танасе, Танасе! Най ти Бог не памятає нашої тяжкої кривди! Най тобі земля легка буде!... І ти ся намучив за свою провину. Спочивай спокійно!... (по хвилї). Вже темно стало, на дворі захмарило ся!... Щоби хоч провести сю ніч без дощу!... Негідний нехристе!... Не уважав-єсь на горе бідної матери, на просьби мої... а вигнав під люту ніч з хорою дитиною!... Бог ти се колись нагородить!... Як тяжко було пращати ся з тими місцями, де щастя минуло, де кождий куточок моя нога доптала,кожду пядь землиці рука управляла... Ух, як холодно! (скидає сїрак і накриває ним Олю). Не тобі дитинко ту ночувати! Пійду випрошу куток який у людий, щоби хоть нині схоронити ся... (хоче відходити).

ОЛЯ. (Через сон). Поверне!...

ГАФІЯ. Ах, вже будить ся!...

ОЛЯ. (як передтим). Коби тільки скоро!...

ГАФІЯ. Щось снить ся її...

ОЛЯ. (будить ся). Де я?! Що зі мною стало ся?... Хто ту?!

ГАФІЯ. Бог з тобою Олюню! Ти троха спала. Пригадай собі тільки!...

ОЛЯ. Так правда... Ох який солодкий сон я мала!... Мамо мені снило, ся що він повертає до нас!...

ГАФІЯ. Поверне, поверне, тільки будь терпелива!

ОЛЯ. О ні, я цілком вже спокійна... мені так легко тепер на серци... Послухайте мамо, що мені снило ся! Сидимо собі з Василем на якийсь горі Довкола нас великі ліси — а перед нами безодня пропасть, що аж лячно було подивити ся... І тільки шум потоку переривав тишину, а зірки визираючи з його срібної води, моргали до нас, мов би хотіли перестеречи, як небезпечне місце вибралисьмо... Однакож ми на се не зважали. Так нам мило було — так солодко, що про всьо инше забули... Нараз хтось за нами зареготав ся Я налякала ся і сильно Василя обняла, но зла сила розділила нас, а я тільки побачила як Василь в глубину летів... Ту всьо щезло з моїх очий!... а коли я отямила ся — почулам начеб солодкий голос з небес: Бог з тобою моя дитино! Він справедливий, не дасть невинним пропасти — а оглянувши ся побачила я мого Василечка як здоров та веселий усьміхав ся до мене...

ГАФІЯ. Красний то був сон, моя Олю — а кажуть що сни від Бога походять...

ОЛЯ. Неправда-ж моя мамо — що такий сон покріпити може?... О я від разу дорога мамко — казала, що він невинний, що се лиш якісь вороги на него завзяли ся! І я предчуваю, що скоро з ним побачусь — а тоді жадна сила вже нас не розлучить...

ГАФІЯ. Розговорила ся Олю — а тобі те пошкодити може... От покріпись троха, — ту є хліб в платині — я тимчасом скочу поміж люди, щоби випросити для нас о притулок.

ОЛЯ. Та на що се мамо?... Чи-ж не одно булоби тут нам переспатись?...

ГАФІЯ. Нї, нї моя доню! Відай буде буря!... А ти і без сего ще не здорова! Сїдай-же дитинко, та зважай на річи! — А не бій ся нїчого, я сей час поверну! (цїлує Олю і відходить).

ЯВА 2.

Оля сама.

ОЛЯ. (дивить ся в сторону куда Гафія відійшла). Бідна, дорога мамка!... Скільки то лиха, скільки горя припало нараз тобі знести!... А однакож ти не упадаєш, та ще стараєш ся і про мене!... (по хвили). Все нас лишило! дружба сердечна, веселї подруги, — всьо пощезало разом з нашим щастєм... Ти один лиш Боже — о, Ти не опустиш!

Спів 11.

Отче небесний, Тебе я молю,
Глянь милостиво, улекши ми долю!
Не дай пропасти в тяженькій добі,
Не дай побіди лукавій злобі!
Ти, що великим сьвітом владаєш,
Що буйним цьвітом землю вкриваєш,
Що ясним сонцем так мудро керуєш!...
Ти щирі мольби нещасної почуєш!...
Дай неньцї рідній щастє дочесне,
Батькови мому царство небесне,
Мене в опіку возьми сьвятїйшу,
Забудь на всяку провину давнїйшу!
Я в Тебе вірю, в Тебе уповаю.
В Тобі, о Боже я надію маю:
Бо Ти один лиш, кожду гадку знаєш,
Викриєш правду — а зло укараєш!

ЯВА 3.

Оля і Тимко.

ТИМКО. Гу! гу, гу!... Яке ферфлюхте зимно!...

Шишки так дрожать — мов рекрутови на муштрі!

ОЛЯ. Боже!... Тимко (криє ся за дерево).

ТИМКО. (потирає руки). Погано! Крейц доннер веттер, треба покріпити ся!... (витягає фляшку) Ге, ге, хоть тої парухи тепер ми не бракне... (пє).

ОЛЯ. Що він тут робити може?

ТИМКО. А, — іст ґут!... Пече мов скажена! (ховає фляшку). Тепер і з чортом мігбим побороти ся!...

ОЛЯ. Його присутність не вістить нічого доброго!

ТИМКО. (позирає в сторону). Ге, ге крейц доннер веттер! Сам чорт помагає!... На дворі темно, хоч очи вибери, а вітер гудить, що і пса навіть не вигнав-бись з хати!...

ОЛЯ. Що в него на думці?

ТИМКО. Чи тільки Скроцький уладив ся?... Го, го! той Скроцький то фермаледайте гудскер! Ой штудер він, штудер, — хитрий з біса — як той лис! Знає як ся патрить в поле вивести, що і не утямиш ся!... Але варт брудерку! — Не на дурня трафив!... (чути кроки). Ага, се мабудь він вже машерує (глядить).

ОЛЯ. Матінко пречиста, — коби мене хоч не побачив!... (тулить ся за деревом).

ЯВА 4.

Ті і Скорицький.

ТИМКО. (іде в сторону з відки Скроцький надходить). Тс, тс! Га гов, сюда!... Я тут!

ОЛЯ. Мабудь кличе ще когось!...

СКОРИЦЬКИЙ. (входячи). Якаж то днесь страшна пітьма! Гарний час маєм!...

ТИМКО. Но і що-ж — чи вшицко фертіґ?

СКОРИЦЬКИЙ. В найлучшім порядку... Сподію ся, що не буде жадної перепони: Сторож у Гершка хропе мов нанятий — а собаки поснули сном вічним!... Тепер лиш відважно — а сердега панисько наш і не стямить ся як стане голий мов сьвятий турецький!...

ОЛЯ. Тут іде о крадіж!...

ТИМКО. Ге, ге, крейц доннер веттер!... Але, слухайно брудерку: Скажи мені — чому то я маю все в огонь лізти — коли ти собі вигідненько — ось так! гальт ґанц комод по шильдваху ходиш? От знаєш що? аблюзуймо ся нині: Ти іди в середину, а я возьму шильдвах! Ге, і що-ж ти на се?...

(Оля посуває ся близше).

СКОРИЦЬКИЙ. (оглядаючи ся). Тс, ст! Щось зашелестіло: Говорім тихше, щоби хто часом нас не підслухав!...

ТИМКО. (оглядаючи ся також). Ге, ге брудерку! Який же з тебе боягуз! Вітер листєм рушив — а тобі вже хтось і причуваєсь!...

СКОРИЦЬКИЙ. Ба, ба, мій друже! Осторожність передівсім!... Ану-ж би який непрошений гість підслухував нас!...

ТИМКО. Ну нехай там буде і на твоїм! Говорім гальт тихше!... Але, але камрат вертаймо до річи: — якже-ж з нами буде.

СКОРИЦЬКИЙ. О щож то ходил ?

ТИМКО. Ха, ха! Хибаж ти забув вже о що я питав ся?

СКОРИЦЬКИЙ. Але-ж любий Тимку! Що тут толковати? Як одно так і друге становиско дуже важне. Та-ж сам здоров знаєш, що як би один з нас не стеріг з надвору — другий в середині не був би безпечний.

ОЛЯ. (до себе). Не сподівалам ся, аби Тимко так низько упав!...

ТИМКО. Ет, не микить брудерку — не о теє ходить! Твоє місце і я би потрафив заняти — так ти мене не хочеш до нього допустити!... Але от що! я тобі розтолкую, для чого се діє ся: Ти камрате — з заяцем відай за пан брат — та боїш ся, щоби золів коли не погубив, як прийде драпака дати!...

СКОРИЦЬКИЙ. Ге, ге, ге, жартуєш!... Чи-ж то я тобі не дав доводів відваги?...

ТИМКО. Відваги? Ха, ха, ха! В фусах брате, в фусах — знаю я тебе добре!...

СКОРИЦЬКИЙ. Вже ти чогось злий на мене!

ТИМКО. Злий — та не зовшицькім — я шпасу не люблю! Слухай Скорицький: Послідний раз з тобою камратую — коли сього нині не заробим не розталюєш вшицько нах дер форшріфт — на дві рівні пайки!...

СКОРИЦЬКИЙ. (солодко). А чи-ж я тебе коли обманював?

ТИМКО. Но, но перестаньмо гальт о тім — а памятай, що слова додержу!...

СКОРИЦЬКИЙ. Любий Тимку! Тобі днесь щось відай придибало ся? Вір мені як з рідним братом все з тобою ділив ся!...

ТИМКО. Е! крейц доннер веттер. Не плети дурниць! Хиба-ж то я дитина? Може тих кілька „феців" Кучкурея — щосьте мені з Гершком мов тій соба ці під „фуси" кинули — була половина? А з Штудерного кіньми як пійшло?...

ОЛЯ. (до себе). То се опирі, що по нашім селї ходять?...

ТИМКО. Чи може Гершкова горівка мала за вшицько вистарчити? А від Горішного що я дістав?

ОЛЯ. (до себе). Боже, що я чую?!

СКОРИЦЬКИЙ. Таже се задля Олї...

ТИМКО. Ґріс діх Ґот за те — спасибіг за ласку. Що мені по дівці, що мене не хоче!...

ОЛЯ. (хватає ся за голову, до себе). Га вжем дійшла кінця!... Боже, що мені робити?...

СКОРИЦЬКИЙ. Сам так хотів-єсь — був-єсь за гордий від нас щось приймати...

ОЛЯ. (до себе). Кидаюсь в пропасть, Боже веди мене!... (стає перед Тимком, оба мов ражені).

СКОРИЦЬКИЙ. Зрада!... (нижком відходить).

ТИМКО. Доннер веттер! Оля?!...

ОЛЯ. (в голос). Га знайшлам тя на конець, відкрилам твої плюгаві діла?! Тепер жадна сила нас не розділить, доки сьвіт не дізнає ся о твоїх діявольських

справках, доки не спочинеш в темній тюрмі, де невинного Василя загнав!

ТИМКО. (охолонувши). Ти мене до тюрми? Ха, ха, ха — дурна дївко! Хиба-ж ти не знаєш, що ти в моїй силї!... Скорицький, ану но заткай її сей красний ротик, щоби від вітру часом не спорчив ся!... (оглядає ся). Крейц доннер веттер! А він де подїв ся-! Ха, ха, ха! Мабудь не любить дївчат, коли так скоро виніс ся!...

ОЛЯ. Боже, що я наробила?... (хоче утїкати).

ТИМКО. (задержуючи). Го, го! гальт серденько! куди-ж то так скоро?... Тут дорога ховзка, ще ніжки поломиш!

ОЛЯ. Пусти мене — на милість Бога! Ратуйте, ратуйте!...

ТИМКО. Но, но, тихо серце — тихо! Ще тобі пошкодить... Ходи-ж сюда душко — но ходи же най тебе уповию?... (виймає платок і хоче ним затикати Олї губу).

ОЛЯ. Ратуйте, ратуйте!... (термосять ся).

(Чути голоси з далека). Олю, Олю! Де ти?...

ОЛЯ. (почула голоси). Сюда, сюда ратуйте!...

ТИМКО. (пускає Олю). Га, хто се? Ферфлюхт доннер веттер! (хоче відійти).

ОЛЯ. (заступає дорогу). Га, тепер ти мій! Прийшла моя черга!...

ТИМКО. Проклятє!... Пусти мене нещасна!...

ОЛЯ. Не пущу, не пущу! Сюда, сюда скорше!

ТИМКО. Проч від мене. Пускай коли кажу! (тручає Олю від себе так, що вона падає на землю — а сам утїкає в гору).

ЯВА 5.

Ті, Гафія і двох парубків (оба з запаленими лучинами).

ГАФІЯ. Що тут за крик? Олю, Олю, де ти?!

ОЛЯ. (підносить ся з землї). Держіть його, ловіть!

Там, там Тимко... Се він!... Він Василя в тюрму всадив, він обікрав війта!...

(Парубки пускають ся в погоню за Тимком).

ТИМКО. (показує ся на містку в горі). Га виграли сьте на тепер справу!... Але ми ся ще побачим — коли чорт дозволить! (чути ломіт дощок на мості — потім крик — Тимко падає в пропасть).

ПАРУБОК. (на горі). Не трудіть ся! Бог його вже сам покарав!...

Кінець IV. дії.

ДІЯ 5.

Площа. — Парубки і дівчата розговорюють з собою. — Старші сидять при боці.

Спів 12.

Хор.

Нині день сьвятий, неділя сьвята!
То-ж сьвяткуймо,
Не дармуймо
В нас кров молода!...
Нині день сьвятий — роботи нема.
Веселім ся,
Не журім ся,
Хто-ж біди не знає!
Нині день сьвятий, усьміхаєсь нам!
Хто дармує,
Не працює,
Най горює сам!
Нині день сьвятий, сьвяточна пора.
То-ж гуляймо
І співаймо
Скрипка нам загра!...
Нині день сьвятий — танець заведім,
Дівчат милих ,

І красненьких
Стане нам всім.

(Починають танець — підчас котрого парубки і дівчата приспівують).

1. ПАРУБОК.

Гуляймо си братя милі
Гуляймо, гуляймо.
Завтра рано із досьвітком
До праці вставаймо.

2. ПАРУБОК.

Неділеньку Божу, Божу
Треба усьвятити,
Як не будем танцювати,
Не схочесь робити.

1. ПАРУБОК.

В одній хаті ся родили —
Два братя соколи,
Вороги їх розлучили,
Щоб никли поволи.

2. ПАРУБОК.

На долині керниченька,
Чиста в неї вода,
Ой не буде доти долї,
Доки в нас незгода!

1. ПАРУБОК.

І на галицькій землици
Добро засіяє —
Бо в нас нарід не лїнивий,
Добру волю має!... — — — — — — — —

ВСЇ.

Гуляймо си братя милї
Гуляймо, гуляймо,
Завтра рано із досьвітком,
До праці вставаймо!

(підчас співу парубок виступає на перед, всї перестають танцювати).

1. СЕЛЯНИН. Но і що-ж куме, будем робити?

2.СЕЛЯНИН.. Троха ще пригляньмо ся, потім пійдемо спати...

1. СЕЛЯНИН. Не так то бувало за наших часів. Молодїж охоча до танцю, до чарки... Як ся бувало добре підохотить, тодї то танець по всїх кутах водить. кождий заспіває, то щось приговорить, що аж мило стане і слухати ся хоче... Бо-ж то по чарцї — і сьвіт веселїйшій, і дївча милїйше!... А т пер що, Бог знає як іде охота від коли без чарки стали забавляти ся... Молодь береже ся — дївча ледви цмокне — тай забава рве ся, весїля коротке. А нам старим нема що і робити хиба пійти в кутик сїсти тай дрімати...

2. СЕЛЯНИН. Нам і не до того... А їм в здоровлє іде така втїха. Бо прецїнь де статок, там нема і лиха...

1. СЕЛЯНИН. А яке лихо у нас ся лучило?

1. ПАРУБОК. Всїляко батьку — воно там бувало... А тепер за те, як маєм до волї розійдемо ся мирно — чесно як пристало. І сварнї не буде, гроша не стратим, що від батьків спаде, в купцї заховаєм. Волїєм, батьку так забавляти ся, як маємо всьо майно жидам в руки дати...

1. СЕЛЯНИН. Як випєш чарку, то ся не зруйнуєш а тілько здоровшим, веселїйшим почуєш ся!

1. ПАРУБОК. Коли будем любити ся, буде нам весело. Бог дасть здоровлє і скажемо сьміло: Забирай ся арендарю, не зможеш ту жити, мисьмо Богу присягали, що не будем пити!

ВСЇ. Так не будем пити!

1. СЕЛЯНИН. Бувайте здорові, чесні господарі!... Зле ся в сьвітї діє, нема що робити, коли старих молодики хотять розуму учити, (відходить).

ВСЇ. Розсердив ся старий.

2. ПАРУБОК. Певно пійшов до Гершка на скаргу.

3. ПАРУБОК. Шукати потїхи!...

1. ПАРУБОК. Ой, він його так потїшить, як небіщика Нагірняка!...

ДЇВЧИНА. Дивіть ся, дивіть ся, як хтось біжить сюда...

ВСЇ. Та-ж то наш Михась...

1. ПАРУБОК. Мусить щось нового знати, бо біжить, аж засапав ся...

ЯВА 2.

Ті і Михась.

МИХАСЬ. Чи чулисьте — чи чулисьте?

ВСЇ. Що стало ся, чи вовк здох в лїсї, вода запалила ся?....

МИХАСЬ. Василь вернув ся — правдиві злодії знайшли ся, та всї з нашого села...

ШТУДЕРНИЙ. Що злодіїв винайшли? То-ж вернуть ся мої конї — мої любі соколята!

ДІВЧИНА. Та скажи хто вони, та як їх виловили?

МИХАСЬ. Було то ось так: Ви чули, що Гершко прогнав Олю з Танасихою з хати. Біднята не мали де подїти ся, та пійшли гень, аж під дебру, недалеко моста... А що на дворі під ніч засупило ся, вбігла стара до нас щобисьмо у себе їх заночували... Дївча тимчасом лишило ся у лїсї. Аж нараз чує! туй туй коло неї: як Тимко та писар змовляли ся красти. Приговорюють ба се, ба то — почали сварити ся і ось так висповідали все. Якже узріли опісля, що Оля їх підслухала. — Падоньку тяженький, мала-ж вона мала... Ой так, була би марно зійшла з сего сьвіта, якбисьмо власне в сам час не приспіли. Тимко як нас побачив, зачав утїкати та зупинив ся, аж на самім мостї. Відай не знав сердега, що міст був в направі — бо гнав мов бішений простїсенько в пролом... Та тільки побачилисьмо, як злетїв нагло стрім голов в дебру!...

ВСЇ. Господи сьвятий, Матенько пречиста!...

МИХАСЬ. Ми дали зараз в місто знати, та як прийшла жандармерія, знайшла його ледви що живого та страшно покалїченого. В сей час признав ся до всього, то його взяли з собою, а Василя пустили до дому!

ШТУДЕРНИЙ. Мій ти милий Боже! Як то не можна поверховно людий судити... Та-ж я його гостив мов рідного брата — а він — мошенник якийсь — мене обікрав!...

МИХАСЬ. А Гершко, то перший їх спільник.

ВСЇ. Як то і Гершко також!...

МИХАСЬ. Так, так, до него лиш заносили тай там переховували.

ШТУДЕРНИЙ. І писар і Гершко! Ото ся дібрали!

ДІВЧИНА. А їх ще не зловили?

МИХАСЬ. Писар дав відай ногам знати — та щез як під воду. Тільки Гершка вже взяли, та повели до суду — а він лиш трясе ся, та все йно белькоче, що се ґвалт, що напасть на него!...

СЕЛЯНИН. То-ж то Бог радість до села зсилає, що позбулисьмо ся наконець тих тяжких ворогів...

МИХАСЬ. Дивіть, дивіть! Ось там Василь з Олею з міста повертають. Бачте, яка у них радість!

ШТУДЕРНИЙ. А як то їм спішно, що ледви стара Танасиха за ними здужає!...

ДІВЧАТА. Ходім — та повитаймо їх!

МИХАСЬ. Не трудіть ся дармо — вони тут звертають!

ВСЇ. От вже і надходять!

ЯВА 3.

Ті, Василь, Оля і Гафія.

ВАСИЛЬ. Здорові братя, гаразд, що веселї — то і я з вами повеселю ся, а менї і моїй Олї забавити ся належить по такій тяжкій журбі.

ВСЇ. Бідний Василю, бідна Олю, як намучили ся через того клятого Тимка — але він тепер відпокутує в десятеро.

ВАСИЛЬ. Такий то конець тому буває, хто забуваючи, що йому праця і труд від Бога призначена, панувати хоче. Маєте примір братя, тож вистерігайте ся попасти в блуд Тимка — а тодї не буде в нас нещастя — не буде піяків та дармоїдів. Берім ся щиро до працї і до науки, а добро засяє на нашій земли.

Спів 13.

Гей працюймо українські діти,
Українські соколята,
А добро буде на сьвіті,
Не порожна хата.

ВСЇ. Гей працюймо, українські діти,
Українські соколята,
А добро буде на сьвіті,
Не порожна хата.

То-ж тут разом руки даймо
Щиро працювати —
І в нещастю, горю, смутку,
Собі помагати.

(Всї беруть ся за руки).

Конець.

9,84.
IK.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY